

bokselskap.no/Bergen Offentlige Bibliotek, 2016

Nordahl Grieg: *En ung mands kjærlighet*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1927 (Oslo, Gyldendal), konvertert og tilrettelagt av Bergen Offentlige Bibliotek som en del av prosjektet [Ånd eies av alle – Nordahl Grieg digitalisert](#). Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket.

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Nordahl Grieg

En ung mands kjærlighet

Skuespil i tre akter

bokselskap.no/Bergen Offentlige Bibliotek

2016

[Personene](#)

[Første akt](#)

[Annen akt](#)

[Tredje akt](#)

[\[dedikasjon\]](#)

TIL

DOROTHY HAWKE

PERSONERNE

JAN

GUNNAR

LISBETH, *Gunnars forlovede*

BERIT

AIMÉE

Jan er 23 aar, Aimée er i begyndelsen av tredverne. De andre er omtrent paa Jans alder.

Handlingen foregaar i Jans stue, i løpet av en eftermiddag og aften.

FØRSTE AKT

JAN *reiser sig fra pianoet.*

Jeg er ræd De maa gaa nu, Berit. Jeg vilde saa gjerne at De skulde bli, men jeg skal ut iaften, ser De.

BERIT

Det var galt av mig at komme her.

JAN *smiler.*

Frygtelig galt av Dem.

BERIT

Jeg mente: jeg har opholdt dem. De skal ut og møte nogen, sa De.

JAN

Hvad tænker De paa nu, Berit?

BERIT *tier.*

JAN

Nei, jeg skal ikke ut og møte nogen. Jeg har været ute én gang idag, og da møtte jeg nok! Det var saa søtt av Dem at bli med mig ind her i min ensomhet.

BERIT

Er De saa ensom?

JAN

Der er De igjen. Ja. Jeg er ihvertfald saa ensom at jeg har været forfærdelig glad ved at sitte og se paa Dem. Jeg tror den sorteste synder maatte gi op overfor Dem. Blændet av blondhet.

BERIT

Jeg har ogsaa været glad ved at være her. Nu maa jeg gaa.

JAN *ved det aapne vindu.*

Hør hvor stille det er blit nede paa gaten, Berit. Det er som luften staar og venter paa noget, nu i skumringen.

Berit gjør en bevægelse som for at gaa.

Nei, det behøver ikke at være akkurat Dem den venter paa! Vet De Berit, at jeg synes det er trist De skal gaa? Jeg var saa fuld av gode forsætter da jeg reiste mig fra pianoet, men nu staar De der og skal gaa ...

Er det ikke rart og ondt at tænke paa at om mange, mange aar skal jeg staa alene her ved vinduet med et fremmed, gammelt legeme og huske noget jeg visst har læst i en bok om en ung mand som stod en kveld i skumringen ved siden av en ung pike som het Berit – – –

BERIT

Ja; De har bare læst det i en bok –

JAN *tar haanden hendes.*

Berit, jeg skulde ønske at vi steg ut av den glemte boken. At det var os som stod her iaften.

BERIT *som for at verge sig, ræd.*

Men det *er* ikke os.

JAN

Jo, det er os.

Under de siste replikker har Jan forberedt sig til at kysse hende. Nu gjør han det.

De er saa søt, Berit.

BERIT

Nei. De skulde ikke ha gjort det. Det var galt av Dem.

JAN

Var det galt av mig, Berit?

BERIT *langsomt og bedrøvet.*

Ja, for De bryr Dem ikke om mig; og jeg er glad i Dem.

JAN

Berit –

BERIT

De er ikke glad i mig. Jeg vet det. Jeg kan se det paa Dem.

JAN

Saa meget underlig du vet bak den rolige panden din.

Vil kysse hende.

BERIT

De skal ikke. For det er en anden De er glad i.

JAN *forskende.*

Jasaa, Berit.

BERIT

Jeg vet det. Det er fru Blich De er glad i.

JAN

Du skal tro mig. Jeg er glad i dig. Jeg elsker dig.

BERIT

Nei. Det er ikke mig.

JAN

Berit, hvad vet du? Hvad vet du om hjertet mit? Vet du hvad jeg tænkte da du kom op her? Vet du hvad jeg tænker nu? Men Berit, vit ingenting ... Du er glad i mig? aa nei, Berit – Men hvis du var, ber jeg dig. La mig faa *tro* – Berit kjære, kjære dig, du forstaar det ikke, gaa fra mig om du vil, men kjend mig ikke, la mig faa være lykkelig ved at *du* ikke kjender mig. Det er som tro og haab er i det,

Berit, og kjærlighet ...

BERIT

Nei. Jeg forstaar dig ikke.

JAN

Hvordan skulde du? Hjertet dit Berit – saa rolig, trofast og godt. Men der er kanske dem som ikke har et saant hjerte, kanske bare et tomrum som andre fylder, holder litt i – der kan ætse noget derinde som ikke er ens eget, det kan gurgle av tomhet og bitterhet. Men dig Berit – at faa elske dig maatte være som at eie en fred, en evighet – som havet under maanen ...

slipper hende pludselig.

Nei. Nei. De tror mig ikke. De er ikke glad i mig.

BERIT

Jo. Jeg er glad i Dem. Jeg er bare altfor glad i Dem.

JAN

Men saa sandt du er glad i mig, skal du tro mig, Berit.

BERIT

Jeg tror dig, Jan.

Jan kysser hende.

JAN

Aa Berit

holder hende derpaa ut fra sig.

Kys mig; du.

BERIT *sakte, men likesom betydningsfuldt.*

Ja.

Kysser ham.

JAN

Du saa saa underlig paa mig.

BERIT

Det mente alt for mig.

JAN

Mente det alt for dig?

BERIT

Jeg har aldrig kysset nogen før, ser du.

JAN *kysser hendes hænder.*

Men du maa ikke se saan paa mig, Berit.

BERIT

Jeg vet at jeg aldrig kommer til at kysse nogen anden.

Det ringer.

JAN *farer sammen.*

Hvad var det? Ringte det? Men det kan ikke ...

BERIT

Venter du nogen?

JAN

Nei, jeg venter ikke nogen. Jeg venter ingen.

Det ringer igjen.

Aa bli her et øieblikk, saa skal jeg se efter.

Jan kommer ind med Gunnar og Lisbeth.

JAN

Det er bare Gunnar og Lisbeth. Ja, dere kjender hverandre?

GUNNAR

Jo. Vi traff hverandre paa hospitalet ifjor. Jeg var kandidat paa den avdelingen hvor Deres søster laa, da hun var syk, og *vi* pleiet at nikke til hverandre i korridorene, ikke sandt?

BERIT

Jo. Jeg husker Dem godt. Min søster sa De var snild.

GUNNAR

Hører du det, Elisabeth. Jeg er snild.

LISBETH *hele tiden naivt betydningsfuldt og indsmigrende.*

Jeg trodde De bare var en liten pike, jeg Berit. Jeg trodde ikke De kom her, De ogsaa.

Berit vender sig til Jan.

JAN

Berit kommer her. Hun kommer ikke her – ogsaa.

Gunnar ser interessert op. Berit tar et skridt nærmere Jan.

LISBETH

Nei. Jeg vet ikke hvem som kommer her.

GUNNAR

La mig faa være dit vitne paa det.

Til Berit.

Elisabeth har aldrig været heroppe før, skjønner De.

JAN

Det er første gang Berit ogsaa er her iaften. Deres første, men ikke sidste, Berit.

BERIT

Naar vil du jeg skal komme igjen?

LISBETH

Saa underlig at vi skulde komme hit iaften for første gang begge to. Vi begynder likesom samtidig, Berit.

JAN

Frøken Lisbeth uttrykker sig næsten spændende.

LISBETH

Kanske De har ret.

JAN

Ret i hvad?

LISBETH *ser paa ham.*

Det var mig som vilde herop iaften.

BERIT

Jeg maa gaa.

JAN

Jeg skal følge Dem ut, kjære.

Rolig til Lisbeth.

Det var hyggelig av Dem at ville besøke mig.

GUNNAR

Elisabeth er hyggelig saan.

BERIT

Farvel.

Jan og Berit ut.

LISBETH med ryggen til.

Saa yndig hun er, Berit.

GUNNAR

Jeg merket at du syntes det.

LISBETH

Du merket ikke mer.

GUNNAR

Jo.

Jan kommer ind.

JAN

Saa koselig av dere at slænge indom.

Ser paa armbaandsuret.

Sæt dere ned. En cigaret?

LISBETH

Hvorfor gik Berit? Jeg vilde saa gjerne at hun skulde ha blit.

JAN

Hun maatte gaa. Hun er saa søt. Da hun gik, lignet hun et billede jeg har sett engang: Daadyret forsvinder i skogen.

LISBETH

Er De glad i Berit?

GUNNAR

Det var femte gang. Vi maa gaa, Elisabeth. Det var femte gang Jan slog asken av cigaretten sin. Se her, jeg er endnu ikke begyndt. Jan venter nogen.

JAN

Oprigtig talt, ja. Men der kommer ingen før om en cigaret. La os røke den ut.

LISBETH

Det var nok riktig det jeg sa om Berit *ogsaa*.

JAN *tier*.

LISBETH

Hun er saa søt, Berit. Men De har saanne sterke, blaa øine.

JAN *smiler*.

Selv om jeg hadde, hvad skulde det gjøre Berit og mig.

LISBETH

Hun sa du til dem. De sa De til hende. De maa netop ha kysset hende.

JAN

De maa ogsaa ha sterke, blaa øine, frøken Lisbeth.

LISBETH

Kanske har vi det begge to. De og jeg. Men det er Aimée De venter.

GUNNAR

Oprigtig talt, Elisabeth.

JAN

Værsaagod, frøken Lisbeth.

GUNNAR

Jeg saa forresten hendes mand i byen idag.

JAN *og med et svakt ekko av Lisbeth*.

Bernhard?

GUNNAR

Ja. Han var forøvrig sammen med en aldeles nydelig pike. Han kom tilbake fra Shanghai imorges. Han skal ha været forfærdelig fuld da skibet kom ind. Men allikevel klarte han like efter ankomsten at klatre op paa taket av Grand Hotel Royal med en flaske champagne under armen. Han vilde skaale med solen over sin fødeby, sa han.

LISBETH

Han er ikke som de andre, Bernhard Blich.

GUNNAR

Nei. Gudskelov. Er der andet end skam og sjofelhet og skjændsel der han gaar. Hun Aimée kan prise sig lykkelig at hun er færdig med ham.

LISBETH

Har du truffet ham, Gunnar?

GUNNAR

Nei. En saan pøbel bør man undgaa. Han burde skytes.

LISBETH

Cigaretten min er færdig.

GUNNAR *reiser sig.*

Det er paa tide vi forsvinder.

LISBETH

Ja. Fru Bernhard kunde komme paa os.

Jan rykker til. Gunnar er i den anden ende av værelset.

LISBETH

Saaret jeg Dem nu.

Jan tier.

Jo jeg saaret Dem.

Gaar like hen til ham.

Jeg vilde saare Dem. Det er det jeg vil.

Gunnar og Lisbeth gaar. I døren vender Gunnar sig og kommer fort ind igjen.

GUNNAR

Det var bare en ting jeg vilde si dig. Vær forsigtig med Berit.

JAN

Hvad mener du?

GUNNAR

Berit nævnte at hun hadde truffet mig da hendes søster laa paa hospitalet. Da hun var syk, sa vi. Det var en eiendommelig sykdom. Det var gasforgiftning.

JAN

Mener du — — —

GUNNAR

Ja. Hun forsøkte at ta livet av sig. Jeg tror ikke Berit kjender til det –

JAN

Men jeg forstaar ikke –

GUNNAR

Jeg vilde bare si det til dig. Jeg kjender litt til den familien. De er litt eksentriske naar det gjælder kjærlighet. De tar kjærligheten saa alvorlig, saa dødelig alvorlig.

JAN

Kjære Gunnar. Mens vi snakker om at ta ting saa dødelig alvorlig: Hvad er det for frygtelige ting du tænker jeg har isinde?

GUNNAR

Du har sikkert ingenting isinde. Men du vet kanskje at nede i Alpene paastaar de at et enkelt fuglefløit *kan* sætte lavinen igang. Der flyver en liten fugl over snefonnen og kvidrer «jeg elsker dig» og mener det ikke saa farlig og flyver videre. Men en liten lydbølge svinger kanskje ned til et utsat punkt, og hei! lavinen gaar, et brak av rædsel soper nedover fjeldet. Man finder et lik i sneløsningen. Et menneske har møtt sin skjæbne i det fuglefløitet.

JAN

Men hun søsteren til Berit –

GUNNAR *nikker.*

Hun kom sig. Hun er helt frisk nu.

JAN

Det var det jeg visste.

Under de siste replikker har han sittet og smidd med jaktkniven sin paa et vedstykke foran kaminen. Nu hugger han kniven i træet, mens han sier:

Man dør ikke av kjærlighet.

GUNNAR

Men vær forsiktig med den. Vær forsiktig med andre menneskers kjærlighet.

Ved den inntrængende, næsten truende tone hvormed Gunnar sier disse siste ordene, ser Jan forundret op. Men Gunnar staar rolig og smilende borte ved døren, paa vei ut.

GUNNAR

Blir du hjemme senere iaften?

JAN *slaa ham megetsigende paa ryggen, mens han følger ham ut.*

Prøv naar du kommer fra hospitalet. Det kan jo være der blir lukket op.

GUNNAR

Men om det ikke blir lukket op. Ser dig ihvertfald i morgen, Jan.

Ut.

Jan driver rundt i værelset. Det er blit mørkt. Han tænder en lampe. Staar ved vinduet. Opdager noget; gaar ut; straks etter kommer han ind igjen med Aimée, pelsklædt.

AIMÉE

Aa Jan, hvis du visste hvor godt det er at være hos dig igjen!

kysser ham.

Aa, det er godt.

JAN

La mig hjælpe dig av med tøiet.

AIMÉE

Alt nu? Skal vi ikke sitte og snakke litt først? Foran ilden?

JAN

Jeg mente bare pelsen, kjære.

AIMÉE

Aa pelsen. Ja selvfølgelig. Jeg hadde rent glemt pelsen du.

Blir hjulpet.

Tak skal du ha.

JAN

Sæt dig her. Vil du ikke ha en pute i ryggen. Har du det bra slik?

AIMÉE

Tak. Aa Jan – saa deilig at sitte her foran ilden og se ind i de rø glørene. En føler sig roligere, lykkeligere. Trodde ikke jeg skulde kunne føle slik idag.

JAN

Har du hat en ond dag idag? Jeg kunde ikke merke det paa dig da du kom.

Litt anstrengt:

Jeg syntes du var munter og uanstændig som du pleier.

AIMÉE *ler litt. Sier stille:*

Det var fordi jeg var saa grænseløst Iykkelig ved at være hos dig igjen det, Jan.

JAN

Hvad er det som er hændt dig idag?

AIMÉE

Ingenting har hændt mig.

JAN

Hvad er det da?

AIMÉE

Jeg vet ikke, en underlig angst –

JAN

Kanske jeg vet det.

AIMÉE

Hvad mener du.

Sætter sig op.

Hvad er det, Jan. Hvorfor stirrer du saan paa mig. Du har gjort det hele tiden, nu ser jeg det. Svar mig.

JAN *haardt.*

Jeg forstaar hvorfor du føler dig ulykkelig *idag*.

AIMÉE

Idag? Aa nu begynder jeg – Du mener at –

JAN

Ja.

Stilhet.

AIMÉE

Du tar feil, Jan. Det var ikke derfor.

Stilhet igjen.

AIMÉE

Jan.

JAN

Ja.

AIMÉE

Er du glad i mig?

JAN

Det vet du jeg er.

AIMÉE

Nei, jeg vet ikke. Ingen vet *det*.

JAN

Ja. Jeg er glad i dig.

AIMÉE

Ta haanden min.

Stilhet igjen.

JAN

Hvad var det som gjorde dig bedrøvet, Aimée.

AIMÉE

Saa godt det er at sitte her. Undertiden kommer sorgen ingensteds fra.

Jan ser op paa hende.

Nei hvorledes skulde du vite det som ikke kjender sorgen.

Jan ser væk igjen.

Saa det dig, at du ikke kjender sorgen? Kys mig Jan.

Jan gjør saa.

Naar du kysser mig, vet jeg ikke længer at der er sorg til, og smerte. Nei slip mig ikke Jan. Hold mig tæt ind til dig. Her er saa godt at glemme angsten.

JAN

Fortæl alt til mig.

AIMÉE

Men jeg vet ingenting. Hvor kom det fra. Jeg hørte et hikstende aandedræt ved siden av mig, og saa var den der. Den dødelige rædsel. Barnet, Jan, barnet.

JAN

Er barnet sykt?

AIMÉE

Nei, nei, det er ingenting. Ingenting. Jeg sat bare ved siden av det i mørket

efter at jeg havde lagt det, og saa hørte jeg dette ene hikstende pustet. Det er ingenting. Hun laa forkjært kanske, jeg vet ikke. Men op av dette aandedrættet steg der en angst, mørk, uforstaaelig. Det begyndte at leve inde i mørket, ting jeg trodde var gaat i graven var ikke døde allikevel. – Nu ser du saan paa mig igjen.

JAN

Jeg trodde du var færdig med ham.

AIMÉE

Nu er du ond mot mig.

JAN

Du har sagt saa ofte at om du saa ham en dag pludselig paa gaten, vilde du føle *ingenting*. Idag er han her.

AIMÉE

Han har ingenting at gjøre med mig. Hvad jeg føler. Alt som angik ham er dødt inde i mig. Forstenet.

JAN

Men saa var det angsten.

AIMÉE

Du skal ikke Jan.

Stilhet.

AIMÉE

Har jeg fortalt dig hvordan jeg blev skilt fra Bernhard. Jeg skal gjøre det nu. Saa vil kanske du, selv du som aldrig har lidt, forstaa at jeg aldrig, *aldrig* kan lide mere for hans skyld. Det er seks aar siden nu. Jeg var ung dengangen. Nei du behøver ikke. Det er længe siden. Var jeg endnu forelsket i ham? Jeg vet ikke, kanske var jeg det. Meget hadde jeg taalt for hans skyld, alt dengang var der bestandig noget galt paafærde, gjæld, drik, nød og elendighet.

Han bedrog mig. Jeg visste det. Ikke med en. Men med mange. Jeg fandt mig i det. Saant faar man finde seg i naar man er gift, ikke sandt?

JAN

Aimée.

AIMÉE *Hører ikke paa ham.*

Saa en dag skedde det. Dette – – –!

Jeg hadde lagt mig, hadde slukket, var vist sovnet. Jeg vaaknet ved at lyset blev slaat paa. Saa hørte jeg likesom et dyr skrike, et vræl ved sengen. Det var Bernhard. Han stod like over mig. Døddrukken. Han hadde en pike med sig. Slæpt en gatetøs med sig op, ind til mig. Jesus Kristus, kommer jeg aldrig til at glemme de to ved sengen. Væk med dig, skrek han; mens jeg kastet nogen klær paa mig borte i et hjørne, gik han tilsengs; med hende.

JAN

Aimée; min elskede. Hvor du maa ha lidt.

AIMÉE

Ja. Den natten var den sidste jeg var i Bernhards hus. Forstaar du nu at *ingenting* kan bevæges herinde naar det gjælder ham?

JAN

Ja.

Kysser hendes hænder. Stilhet.

AIMÉE *Pludselig.*

Bedrar du mig, Jan?

JAN

Hvordan kan du spørre? – – –

AIMÉE

Du skal svare.

JAN

Nei.

AIMÉE

Mon tro. Er det nogen som ikke bedrar?

JAN

Du skal ikke snakke slik.

AIMÉE

Jeg er vant til at bli skuffet.

JAN

Nei. Aimée, du skal ikke bli skuffet mer. Jeg skal elske dig glad igjen. Det onde som er hendt dig skal jeg sone. Slik er jeg glad i dig.

AIMÉE

Min egen ven.

Stilhet.

Men Jan?

JAN

Ja.

AIMÉE

Pleier du at kysse de unge pikene du er sammen med?

Smiler.

Noget maa du jo gjøre, siden du ikke bedrar mig.

JAN

En enkelt gang kanskje.

AIMÉE

Naar var sisst du?

JAN

Jeg husker bare en gang.

Pludselig ærlig:

Det er forresten ikke saa mange dagene siden.

AIMÉE

Fortæl mig om det. Alt. Sa du at du elsket hende?

JAN

Ja. Hun sa at hun var glad i mig. Og saa – jeg vet ikke ...

AIMÉE

Dere er nogen søte smaa barn, er dere.

JAN

Du er ikke det spor sint paa mig?

AIMÉE

Hvad vet en saan ung pike om kjærlighet. Kjærlighet er ikke noget man faar

givendes. Kjærlighet er noget som maa læres. En ung pike kan aldrig gi dig noget. Jeg kan bare ikke forstaa at det kan bety noget for dig, et kys hist og her; en bitteliten krusning av sjøen ...

JAN

Det høres næsten ut som du foragter mig.

AIMÉE

Hvorledes?

JAN

At jeg lar mig nøie med en liten krusning. At jeg ikke bedrar dig *tilbunds*.

AIMÉE

Tvertimot. Fortsæt bare at gaa paa sommertogt med dine smaapiker ombord.

JAN

Du likte bedre at jeg dro paa langfart.

AIMÉE

For at fortsætte billedet: hvorlangt?

JAN

Aa for eksempel: til Shanghai.

AIMÉE

Hvad mener du?

JAN

Ingenting. Du sa at kjærlighet maa læres. Ja, *du* har lært mig. Men hvem har lært dig?

AIMÉE

Du vet likegodt som jeg at der har været andre mænd i mit liv end dig.

JAN

Har der været mere end én?

AIMÉE *Let ironisk.*

Nei, min elskede ...

JAN

Vokt dig nu.

AIMÉE *Sætter sig pludselig op.*

Er det en scene du haaber paa?

JAN

Paa ingen maate. Bare en fortrolig passiar. Vil du ha et glas vin? Der er kanske noget vi kunde drikke for.

Skjænker.

Har du hørt at der var en mand som skaalte fra taket paa Grand Hotel Royal imorges.

AIMÉE

Nei.

JAN

Det var Bernhard! Han klatret op paa taket med en flaske champagne under armen og deroppe drak han en velkomstskaal med solopgangen.

AIMÉE *Revet med.*

Akkurat likt ham ...

JAN

Ja, det var kjækt gjort. Du er stolt over ham nu. Vil du at jeg skal dele din glæde. Skal vi ønske ham velkommen hjem igjen. Din skaal, Bernhard – du som til syvende og sist har lært mig kjærligheten.

Skriker.

Æsj –

AIMÉE *Sætter glasset fra sig, sier rolig.*

Føler du slik ofte?

JAN

Tak for din omtanke. Ja, jeg gjør det. Jeg er syk av det glimtet i øinene dine, forstaar du.

AIMÉE

Hvad er det du taler om?

JAN

Det er *ham* som er i øinene dine. Jeg har set det tusen ganger, det blikket som glir gjennom mine øine langt bort til ham som salvet og indviet dig til kjærligheten.

AIMÉE *Isnende rolig.*

Dette er muligens meget udmerket som kvindepysykologi. Du glemmer bare hvad slags mand Bernhard var.

JAN

Du tar feil der. Ingenting paa jorden husker jeg som det. Alle de *andre* i dit liv spiller ingen rolle for mig. Dem har jeg kunnet møte paa like fot i dine tanker, de var mænd som jeg, jeg tror kanskje jeg har vundet litt over dem.

Men med ham, med Bernhard er det en anden sak. Hans umaadelige raahet og sjofelhet har git ham et forsprang som faar mig til at fortvile. Den plassen i dit hjerte kan jeg aldrig vinde, og den er stor, den er grænseløs, næsten alt! Jo jeg vet det. Og dyret skaaler med solopgangen, hvem kan motstaa ham? Og dette er det avskyelige, ser du. Alle beundrer vi pøbelen, det er latterlig ikke at være ham, latterlig at være god. Dette er likesom summen av alt som livet lærer os: Jesus eller Barrabas, hvem av de to? Gi Barrabas løs! Og Barrabas er løs, min Barrabas, vor Barrabas, du tror du har kvalt ham i dit hjerte, men han lever, han flyter som gift i dig, og det er jeg som drikker den.

Stanser. Tænker sig om, smiler skjævt.

AIMÉE

Hvorfor smiler du?

JAN

Jeg smiler av giften. Det var ikke sandt det jeg sa til dig om Berit, den piken som jeg kysset.

AIMÉE

Det var Berit hun het.

JAN

Nei, for satan, hun het ikke Berit. Det er høre paa mig du skal. Jeg visste godt hvad jeg vilde da jeg tok hende op hit. Det var – giften.

AIMÉE

Mener du at –

JAN

Nei, jeg er en usling – ogsaa i usselhet. En undermaaler i sjofelhet. Derfor kommer du aldrig til at elske mig. Hun fik gaa. Men da jeg skriftet til dig om det uskyldige kysset som var alt, da saa jeg glimtet i øinene dine: Det skulde ha været Bernhard.

AIMÉE

Jan.

JAN

Du faar prøve paa at tilgi mig. Hun var saa ung og søt og ræd. Det hele var saa helt anderledes.

AIMÉE

Du er glad i hende.

JAN

Tvertimot var det vel en kjærlighetserklæring til dig i det kysset jeg gav Berit. Det burde smigre dig. Et aldrig saa litet forsøk paa at være Bernhard, at nærme mig dine idealer.

AIMÉE

Du nevnte Barrabas isted. Jeg kunde nævne Judas.

JAN

Nu smigrer *du* mig. Mit kys har nok ikke de Judaske dimensioner. Men du kan ha ret i det: det er et bittert kys du har lært mig.

AIMÉE

Det er hvad jeg har lært dig?

JAN

Ja. Og du har lært mig mer. Du har lært Judas en bøn: Gud la mig bli sjofel nok til at bli elsket.

AIMÉE *Kaster sig pludselig nedover divanen.*

Er dette dig?

JAN *Ved siden av hende.*

Nei. Det er ikke mig. Det er ikke mig, Aimée.

Stilhet.

Si noget Aimée. Jeg orker ikke dette.

AIMÉE

Hvad ondt har jeg gjort dig siden du er saa grusom mot mig.

JAN

Ingenting ondt har du gjort mig.

AIMÉE

Hater du mig bestandig slik.

JAN

Jeg elsker dig. Du er selve livet for mig.

AIMÉE

Er det derfor du er slik mot mig?

JAN

Kan du tilgi mig. Aa, si at du gjør det.

AIMÉE

Jeg elsker dig jo.

JAN

Kys mig.

Hun gjør saa.

Aa dette er selve tilgivelsens sakrament. Jeg elsker dig.

AIMÉE

Gutten min.

Stilhet. Aimée stryker ham over haaret.

Du var i angsten, Jan.

JAN

Hvad mener du?

AIMÉE

Jeg vet ikke. Kanske det er det at du er saa ung, Jan. Saa øm og svak selv naar du vil være grusom. Jeg taaler ikke at tænke paa at din time kanskje kommer snart.

JAN

Hvad er min time som du sier?

AIMÉE

Jeg vet bare at du har ingenting mistet og ingenting lidt, og at summen skal være den samme for os alle naar vi gaar i graven. Du gaar ikke fri. Etsteds derute staar skjæbnen og venter paa dig, skaanselløs og blind. Da vilde jeg elske at være hos dig.

JAN

Du er saa god mot mig, Aimée

AIMÉE

Ja. Jeg er det. Vi maa være gode mot hverandre, alle mennesker. Vi tør ikke andet. For derute i mørket er der nok smerte uten at vi hjelper til. Du tror kanskje du har sett langt fremover, Jan, og følt livets pulsslag, dage og nætter, venskap og kjærlighet, lykke og skuffelse, fra nu til din siste stund. Men Jan, den time vil komme da der vil være et mørke som natten efter den siste dag. Det kan være døden eller ting som synes endda mere meningsløse. Aa Jan, det er saa ondt at rædselen skal komme ind hit hvor vi ofte har været saa lykkelige, gjennom døren, gjennom telefonen, et brev, et menneske. Er du aldrig ræd, Jan. Har du aldrig følt angsten glimte hvitt inde i mørket? Men disse glimtene, bleke, spøkelsesagtige vil en dag staa som en ulykke foran øinene dine og du vil se at de er ansigter. Din vens, din elskedes ansigt.

JAN

Vil du gjøre mig ondt, Aimée?

AIMÉE

Jeg blir ikke den eneste elskede i dit liv.

JAN

Jo; det er dig. Jeg elsker dig. Du sa at du vilde beskytte mig. Men vet du, det gjør du alt. Det er den vidunderligste ting i mit liv. Det at du er glad i mig er som en hemmelig rustning om mig. Jeg kan gaa sikker og usaarlig der hvor jeg er ræd for at gaa, det er som alt ondt stanser sin fart mot mig og falder til jorden, fordi

du elsker mig.

AIMÉE

Det er bare mot mig at min rustning ikke hjælper.

JAN

Du skal tilgi mig. Det er kanske fordi at du har gitt mig saa meget, at jeg gjør dig ondt saa du maa *tilgi* mig ogsaa. Rustningen dækker mig helt, Aimée.

Telefonen ringer.

AIMÉE

Hvem er det?

JAN

Vet ikke.

Gaar mot telefonen.

Kanske det er skjæbnen som du spaadde vilde komme til mig en aften gjennom telefonen her –

AIMÉE

Jan, jeg er ræd –.

JAN

Vær ikke latterlig.

AIMÉE

Ja, jeg vet at det er meningsløst av mig. Men jeg har været saa underlig angst iaften. Og det er som det samme er i telefonen dér –

JAN

Hvem tror du –

AIMÉE

Nei, jeg vet ikke –

JAN

Tror du at –

AIMÉE

Hvorledes kan jeg –

JAN

– at det er –

AIMÉE

Nei nei! Det *er* ikke ham.

Jan tar røre.

AIMÉE

Hvem er det?

JAN

Aa, er det dig. Saa søtt det var av dig. Vil du bare vente et øieblik, jeg maa lukke en dør først ...

Lægger røret ned.

Det er Berit. Hun maatte si hvor glad hun var i mig med engang hun kom hjem, sier hun. Det var ikke skjæbnen.

AIMÉE

Nei, det var ikke skjæbnen. Det var ingenting at være ræd for. Ingenting. Ingenting. Si at du elsker mig, Jan.

JAN

Jeg elsker dig. Jeg *elsker* dig. Bare, bare dig.

*Mens Jan tar røret op og forbereder sig til at snakke, tæt omfavnet av Aimée, falder
TEPPET.*

ANDEN AKT

Jan og Aimée i dressing gown. Aimée presser en cigaret ned i askebægeret.

AIMÉE

Javel. Saa løi jeg. Vi er altsaa enige om det.

JAN *haardt.*

Vi maa ikke bli enige om for meget.

AIMÉE

Hør Jan! Kunde ikke du være litt mere venlig mot min sjæl!

JAN

Jeg synes det er avskyelig det som du netop syntes var morsomt. Og det viser at du løi da du sa at alt som angik fortiden, var forstenet inde i dig.

AIMÉE

Forstenet og ikke forstenet. Jeg indbilder mig at jeg har læst et eller andet sted at fossiler kan begynde at leve *ved en særlig høi temperatur*. Trærne begynder at knoppes nede i kulgrubene og de smaa fiskeavtrykkene begynder at leke med finnen. Jeg synes det er en kompliment til dig, jeg ...

JAN

Jeg tror det falder dig naturligst at holde mig utenfor her.

AIMÉE

Du tar feil der, Jan.

JAN

Det var ikke *mig* som var i tankene dine.

AIMÉE

Aa herregud, er det nu *glimtet* igjen. Du kan tro det er saa sin sak evig og altid at skulle glimte som en fyrlykt utover din mørke og oprørte sjæl.

JAN

Du skal holde op med det der, Aimée.

AIMÉE

Tilgi mig. Man skal ikke spøke med en ung mand.

JAN

Dette er alvor for mig.

AIMÉE

Men tænk om jeg ikke respekterte det? Det kunde tænkes at jeg ikke anerkjendte dine grublerier over disse ting. At jeg sa til mig selv at en ung mands «alvor» over hans elskedes fortid er en av de mindst fornøielige former for usedelighet jeg vet.

JAN

Det er dig som holder saaret aapent.

AIMÉE

Vi kunde vel ikke finde et mindre høitidelig ord end *saaret* vel? Hør her Jan: føler du at det er mine hænder som tar om hodet dit nu, at det er min mund som kysser dig?

JAN

Ja.

AIMÉE

Saa tænk paa det. Vær lykkelig over det.

JAN *reiser sig med ett.*

Men du forstaar ikke –

AIMÉE

Jo. Jeg forstaar. Men jeg vil ikke forstaa, ser du. Du vil eie mig helt, ikke sandt?

JAN

Jo.

AIMÉE

Her er jeg.

Jan gjør en bevægelse.

Jeg ser at du igjen føler dig uvel over at jeg har været eiet før. Jeg undres, jeg Jan.

JAN

Hvad undres du over?

AIMÉE

Om du har stort nok hjerte til det.

JAN

Hvad mener du?

AIMÉE

Ja, jeg har været eiet før. Jeg har været en liten baby som min egen er nu. Jeg er blit tullet ind om aftenen og sunget i søvn av en mor som smilte i skjæret av natlampen. Jeg har været en liten pike som hver morgen fulgte sin far til

kontoret. Jeg har hat brødre og søstre, venner og veninder, jeg har hat mand og elskere, alle har de eiet mig. Har du plads inde i dig til alt det, Jan.

JAN

Du vet hvad jeg tænker paa.

AIMÉE

Ja. Du tænker paa en grusomhet i mit liv, som du ikke har faat tilføiet mig. Det er den du er bedrøvet over at du ikke eier.

JAN

Den grusomheten var tre aars kjærlighet ogsaa.

AIMÉE

Om saa var!

Hvorfor gisper du likesom med en kvart lunge efter de tre aars kjærlighet. Her staar jeg. Er jeg værd at elske? Saa aand mig ind med fulde lunger!

Jeg liker mig selv! Og jeg er din. Hele mig eier du. Hele eiendommen med vaaningshuser og tilhørende naturherligheter, altsammen, fra de første prestekravene jeg pleidet at finde om vaaren da jeg var liten pike, til ozonduften av min nuværende uanstændighet. Alt hvad jeg har gjort er da en del av mig selv –

JAN

Bernhard er en del av dig. Du kan ikke forlange at jeg skal ta Bernhard ind i mit liv.

AIMÉE

Er det en livsbetingelse for dig at henrette min lille sjæl mindst en gang om dagen, Jan? Du dyrker kjærligheten à la tiger, snerrer og biter. Kunde vi ikke prøve kjærligheten à la ko?

Jeg skulde ønske at vi var to kjør paa en grøn mark, jeg. Vi skulde ligge og se paa hverandre med store blanke snille øine og tygge kløver, firkløver! hele dagen. Det vilde jeg synes var lykke. Men *du* tror ikke paa lykken?

JAN

Nei.

AIMÉE

Du har ingen illusioner, du Jan. Men tro endelig ikke du har mistet dem. Illusioner er noget som en ung mand endnu ikke har *faat* det.

JAN

Det er ikke nogen lykke at elske dig. Det skal ikke være det heller.

AIMÉE

Du *maa* slaas med mig.

JAN

Ja. Jeg vil vinde over dig. Det er noget som jeg skal dræpe i dig.

AIMÉE

Jeg visste du var ung. Men saa ung visste jeg ikke. Ingenting i mig kan du dræpe.

JAN

La min ungdom være! Altid snakker du om hvor ung jeg er. Det er et vaaben du bruger for at ydmyge mig. Jeg merket det isted. Du følte pludselig saan trang til at beskytte mig, jeg var saa ung og livet vilde bli saa fælt mot mig, sa du. Fordi du hadde lyst til at slaa mig under dig. Saa jeg var vek og «ung» i dine hænder. Men jeg hater min ungdom. Hater den som krøplingen hater sin pukkel.

AIMÉE

Du mener isted i telefonen. Da du var ræd for at det var Bernhard ...

JAN

Jeg var ikke ræd! Det var dig som laget «angsten» og alt det djævelskapet, for efterpaa at kunne haane mig. Jeg kjender dig nu. Min ungdom! Det er som du vil at ansiktet mit skal flyte utover til en blid, skjælvende gelé hvor du kan tegne med fingeren –

AIMÉE

Du skal stanse nu.

JAN

Jeg er ikke begyndt endnu.

AIMÉE

Nu skal du høre paa mig Jan. Forstaar du ikke du dumme gutten min, at jeg netop elsker det som du tror jeg foragter. Du tror at jeg elsker dig, naar du likesom overvinder din ungdom og er grusom og alt det. Men jeg bryr mig ikke om *det*, Jan. Det er netop din ungdom jeg elsker, dens mykhet og styrke og friskhet.

JAN

Hold op, hører du. Skjønner du ikke at det er værre end alt. Avskyeligere. Elsk *mig*, men ikke min ungdom.

Ja, jeg er ung! jeg er den yngste og siste i din kjærlyghet! men vilde jeg ha vundet om jeg ikke hadde været ung, men samtidig med – de andre i dit liv?

Jeg vil ikke elskes fordi jeg er lækker for dig akkurat nu. Du gjør min ungdom til et bordel, naar du snakker saan.

AIMÉE

Stans nu. For jeg vil ikke la mig saare av dig. Jeg vil ikke. Jeg vil ikke. Jeg har lidt nok. Jeg vil ikke lide mere. Ingenting av hvad du sier gaar ind paa mig. Jeg vil ikke ha det ondt for din skyld.

JAN

Du elsker mig ikke.

AIMÉE

Fordi du ikke faar gjøre mig ondt!

JAN

Forstaar du: jeg vil ikke ha den lykken du snakket om isted. *Lykken*, det er det som de andre har levnet, en kjærlyghet i rullestol er det. Du skal ikke holde mig nede fordi jeg er ung. Jeg vil gjøre dig ondt, slik som Bernhard har gjort dig ondt, jeg vil se dig lide fordi du elsker mig.

AIMÉE

Du klarer det ikke. Det er bare ett sted hvor Gud kan ramme mig: Den lille piken min. *Du* kan intet gjøre mig.

JAN

Vi skal faa se.

Det banker paa døren. Begge lytter.

AIMÉE

Jeg synes i det mindste at du kunde sørge for at vi var alene, naar du holder dom over mig og sender mig til helvede i dressing gown.

JAN

Jeg begriper ikke. Der maa ha staatt aapent.

AIMÉE

Jeg gaar ihvertfald ind og klær paa mig, mens du kanske er saa venlig at kaste dine nattegjester paa dør.

Aimée gaar. Jan aapner, Lisbeth staar i døren.

LISBETH

Det er bare mig. Døren stod aapen. Jeg behøvde ikke at ringe.

JAN *ser paa dressing gownen, derpaa paa Lisbeth.*

Det er sent som De ser.

LISBETH

Vil De jeg skal gaa?

Stilhet.

JAN

Nei.

Han lukker døren bak hende.

LISBETH

Det er altid noget melodramatisk ved en mand som lukker døren bak en ung pike. Svært skjæbnesvangert.

JAN

Er døren ofte blit lukket bak Dem?

LISBETH *sætter sig ned.*

Jeg visste det. De liker mig ikke.

JAN *ridende paa sovakanten.*

Nu begynder vi at faa det hyggelig.

LISBETH

Og det er derfor jeg kommer her nu. Jeg var paa vei hjemover; da saa jeg at

det var lys oppe hos Dem. Og jeg tænkte at vi var ikke venner; og saa gik jeg op her.

JAN

Hvad mener De med at vi ikke er venner?

LISBETH

De merket det da jeg var her isted. Derfor synes jeg det er *riktig* at jeg er her nu.

JAN

Og nu skal vi bli venner. Er det det De vil?

LISBETH

Jeg vet ikke.

JAN

Kunde De tænke Dem at jeg gennemskuet Dem.

LISBETH

Ja. Men De gennemskuer ikke riktig.

JAN

Det er jeg glad for. De vilde aldrig tilgi den som gennemskuet Dem. En blomst kan tilgi solen dens hete og regnen dets raahet og bien dens graadighet; men den vil aldrig tilgi ham som fortæller den at den har ti støvdragere. Alle blomster hater botanik.

LISBETH

Og nu vet De hvorfor jeg kommer her. Er det like enkelt som at en blomst har ti støvdragere.

JAN

Det er noget lignende, ja.

LISBETH

De tar feil. Jeg føler ikke noget for Dem.

JAN

Der løi De, Lisbeth.

Griper haanden hendes.

LISBETH ser ned paa deres sammenslingrede hænder, sier haanlig:

De som ikke engang liker mig.

Vil rive haanden løs.

JAN

De har ret, Lisbeth. Men jeg slipper ikke haanden Deres for det. Jeg liker Dem ikke. Men jeg elsker Dem.

LISBETH

Jeg tror det ikke. De tror det ikke selv.

JAN

Hvad raker det os, hvad jeg tror eller De tror. Hører De ikke at jeg sier det. Jeg elsker Dem – etsteds kommer ordene fra, etsteds ligger den virkelighet som er at jeg elsker Dem.

LISBETH

De sier det som De trodset Dem gjennom noget.

JAN

Lisbeth, hører du! du skal ikke bli her igjen, kold, rolig, mens jeg blir gal og borte av bare dig. Det er ikke slik du er, ikke rolig, ikke kold, jeg har sett ind i de blaa helvedspølene i øinene dine. Jeg vil synke ned i de pølene, de skal lukke sig over mig –

Kysser hende vilt. Hun er med.

JAN river sig tilslut løs.

Hvad er det vi gjør.

LISBETH

Jeg vet ikke. Du sa selv vi ikke skal vite hvad vi gjør.

JAN

Men vi vet det. Det er forbandelsen. Vi bedrar, Lisbeth.

LISBETH

Ja.

JAN

Du sier ja, som bedrag var selve livet for dig.

LISBETH

Jeg elsker at elske. Det er alt jeg vet.

JAN

Vet du at vi er et saant par elskende som martres i helvede til evig tid. Det er bare den forskjell

– *begynder et kys* –

at vi to ikke elsker hverandre.

Aa, Lisbeth, om saa det ytterste mørke skal lukke sig over os inat –

LISBETH

Vi ligner hverandre, vi to. Det er riktig det vi gjør. Vi har lov til det. Vi er unge, Jan. Vi er sterke nok til at bære al verdens synd paa vore skuldre. For vi har flammen i os, ikke den som er skrudd ned til at brænde i et hjem og koker og steker og luner, men *flammen!* den som brænder uten at spørre om kjærlighet, bare brænder fordi den maa og fordi den møter andre flammer som kanskje heller ikke elsker –

JAN

Ja! som ikke elsker.

Vi er av dem som vaager at si at det er løgn, dette med kjærligheten. En større løgn end selve løgnen om Gud. En bitter ørken, et skognag i ørkenen, det er kjærligheten. Og brænder der et baal mot natten, hvor det er godt at synke ned, er det aske i graalysningen, og mer ørken, mer goldhet og fattigdom og bitterhet venter os.

LISBETH

Nei, nei, slik er det ikke.

JAN

Det er slik. Det menneske lever ikke, som ikke er blit skuffet over kjærligheten. Undtagen dem som ikke er værd at bli skuffet. Salige er de enfoldige, her som overalt. Men vi som tør se, vi vet det: har hjertet labyrinter, er det labyrinter av sten, graa, endeløse, fortvilende furer som vi slæper os bortgjennem. Det er bare én ting som kan faa os til at stanse, til at føle, til at «elske»: naar stenen slaar revne foran os og *skjændselen* flammer imøte. For

skjændselen, Lisbeth, det er den dere «elsker».

LISBETH

Nei. Nei. Det er riktig det som vi gjør nu. Vi gjør det fordi vi maa. Ikke fordi livet er fattig. Men netop fordi livet er rikt, og vi er rike med det.

Under Lisbeths ord er Aimée fuldt paaklædt, kommet tilsyne i døren. Hun staar rolig og ser paa parret fremme paa gulvet. Jan ser hende.

JAN

Det er ikke mig som trænger skjændselen. Det er ikke mig som ber om den. Men hun som ber om den hun skal faa den nu.

LISBETH slipper ham.

Hvad er dette?

JAN til Aimée

Det er min time som er kommet. Forstaar du det.

Fortsætter, mens han tar Lisbeth om haandleddet og trækker hende nærmere.

Nu skal jeg gni alle de saarene du har gitt mig op til dig. Du faar ikke komme ut før jeg har sett det første saaret slaa ut, væske i skam og ydmygelse. Hvad er det du føler dig usaarlig efter. Du er blit nedværdiget i dit liv slik som ingen anden er blit det. Men det er ikke slut med det, forstaar du – naar en er blit voldtat, hun være saa uskyldig i det hun være vil, hænger der altid skam igjen: slik er det med dig, nedværdigelsen er der og roper paa mere nedværdigelse, mere skam. Og nu faar du den, nu faar du den –

LISBETH

Jeg vil gaa. Jeg vil gaa.

JAN

Nei, det er ikke *dig* som skal gaa.

Videre til Aimée.

Se dig om. Kjender du denne stuen her? Og her er Lisbeth som du har hørt saa meget om. Det er bare hun. Det er intet vræl ved sengen, alt er stille og kjent og godt. Men det er herfra du skal ut; isnende rolig skal din skjændsel bli. Den blir verre da. Gaa nu.

AIMÉE hele tiden smilende.

Kjære Jan, det var jeg iferd med, da du begyndte at gi denne lille forestilling

til bedste. Du vil ydmyge mig nu Jan, men jeg gaar fordi jeg ikke vil ydmyge dig. Bare en ting: Jeg vet at du vil tro mig naar jeg sier dig at jeg ikke tænker paa mig selv. Jeg vil bare minde dig om at det er din beste vens forlovede du blir alene med nu.

JAN

Jeg vet det. Men en ting som venskap behøver ikke at hindre mig. For du har lært mig at bli fri. Aa bli fri og sterk som bare raatampen er det i verden.

AIMÉE

Du er ikke fri, Jan.

JAN

Jo! Jeg spytter paa alt det som jeg elsker fordi kjærligheten er kommet i min vei. En mand og hans raaskap – ingen kan røkke ved dem.

Det ringer.

LISBETH

Det er Gunnar. Han nævnte at han vilde komme hitop iaften.

JAN

Og allikevel kom du hit –

LISBETH

Ja.

Da ville jeg ikke; men nu kan jeg lukke op.

JAN

Nei, nei, ikke det.

LISBETH *spottende.*

Er du ikke sterk lenger nu?

Lukker op.

JAN *hvisker.*

Jeg orker ikke dette.

GUNNAR *ind sammen med Lisbeth. Ser paa Jan, sier rolig.*

Jeg visste jeg skulde finde Elisabeth her.

Jan bøier hodet.

AIMÉE *ser bort paa Jan.*

Lisbeth kom bare op for at laane en bok.

LISBETH

Det er ikke sandt! Jeg kom ikke op for at laane en bok. *Hun* kom ind like før dig. Vi var alene til da.

GUNNAR

Gaar du?

LISBETH

Ja.

Stilhet.

Jeg er færdig herinde. Kommer du?

GUNNAR

Nei. Vi kan drøfte boken imorgen.

LISBETH

Godnat, Gunnar.

GUNNAR

Godnat.

Lisbeth gaar.

GUNNAR

Dette var vist første gangen, ikke sandt, Jan?

JAN

Jeg forstaar ikke.

GUNNAR *Med et utrop.*

Vær forsigtig nu.

Rolig igjen.

Ikke vær latterlig, Jan. Jeg vet mere om dette end dig. Og det tar sig ikke ut, at du staar og beskytter Elisabeth *mot mig*. Du har ingen ret til det.

JAN *tonløst.*

Nei.

GUNNAR

Jeg visste at hun skulde bort i dig. Hun er – Lisbeth. Det er ingenting at ta sig

nær av. Ingenting, kjære ven.

AIMÉE

Det er bedst jeg gaar nu.

GUNNAR

Hvorfor det? Det er ikke et oppgjør jeg skal ha. Man holder nødvendig oppgjør med hverandre, ikke sandt, Jan?

Henvendt videre til Jan.

Og dette med dig gjør ingenting. Du er jo min ven og selv om du ikke var, saa, undskyld mig, er du ikke av den sorten ... Og det kan ikke negtes! Det *er* forbi alt. Hørte du hvad hun sa: Jeg er færdig herinde. Hun er saa ærlig paa sin vis. Det er næsten det værste av alt ...

Stille længe, for at si noget sier

AIMÉE

Hvorfor sier De altid Elisabeth?

GUNNAR

Jeg har ikke tænkt paa det; men jeg tror jeg vet det. Jeg hater det navnet Lisbeth; det er som det er slipt glatt og lite av hundrede simple, tilfældige kys.

AIMÉE

Men De elsker hende saa.

GUNNAR

De forstaar mig, ikke sandt. For De maa ogsaa ha lidt og elsket meget.

AIMÉE

Ja. Jeg forstaar Dem.

GUNNAR

Men hardt er det at elske slik. Jeg tænker mig for at bedra riktig grundig maa man være et mandfolk. Men for at *bli* bedrat slik som jeg blir det, maa man ogsaa være et mandfolk.

JAN

Men Elisabeth ...

GUNNAR *ler haanlig.*

Nei min ven!

Det er ikke nødvendig. Hun trenger ikke til at bli opreist av dig. Det koster litt at kalde hende Elisabeth. Det koster en bitte liten smule, forstaar du det?

JAN

Jeg tror jeg forstaar.

GUNNAR

Nei, du forstaar ikke. Du bare glir sympatisk efter mig som min egen skygge, fordi du *maa* nu. Hvorfor i helvede pryler jeg ikke de tisperinstinktene ut av hende? Det kunde du heller spørre om end at *forstaa*.

Til Aimée.

Men Elisabeth *er* saan, skjønner De. Hun er skapt slik. Jeg klarer ikke at kverke hende. Jeg vilde ikke heller, har ikke lov til det. Det er da *hendes*, de forbandede lystene som seiler gjennom hende. Jeg synes de maa ha diktet om hende ute i Indien: Du kan ikke stanse bølgen og heller ikke blæsten. Slik er hun. Det som hun føler, det gjør hun. Det synes hun er «riktig». Hun behøver bare at stryke sig over panden, saa drysser det av fint, krithvit brus nedover det gale hun har gjort. Det er «riktig», sier hun.

Halvt vendt mot Jan.

Men det er mig hun vender tilbake til, det er mig som faar hjelpe hende, for hun er hjelpeløs ogsaa, det er mig hun er ærlig mot. Det er mig hun gir mest. Og det er værd hele helvedet, forstaar du det?

Haardt.

Nu kan jeg gaa. Jeg vilde bare ikke at du skulde tillate dig at tro hvadsomhelst om hende.

Til Aimée.

Farvel.

Gunnar gaar.

AIMÉE

Han elsker.

JAN *gaar tæt op til hende.*

Hvad er det, du har gjort mig til?

AIMÉE

Smertes det dig, at du ikke var avskyelig nok?

JAN

Jeg er ikke slik. Vi har været venner hele vort liv, jeg og han som gik nu.

AIMÉE

Var det ikke dig som var *fri*?

JAN

Haan mig bare. Ydmyg mig mere. Jeg har tapt, jeg indrømmer det. Jeg er ikke mand for at klare det – at bryte igjennem den kvælende ringen av skygger og skjændsel ind til din kærlighet.

Aa Gud – dere har ydmyget mig. Jeg stod der stille og ynkelig mens han og du talte sammen. Svak og latterlig fordi han var min ven, fordi der var dage og nætter paa fjeldet og fjorden mellem os, svak og latterlig fordi det som undertiden kaldes noget høit og dyrebart var mellem os. Men *dere* forstod hverandre, dere hadde begge lidt og elsket meget, sa dere. Men har ikke jeg ogsaa lidt: aldrig et øiebliks lykke, altid bitterhet, altid kamp mot det, som lever inde i dig og jeg aldrig kan naa.

AIMÉE

Og det vilde du naa ved at prøve dig paa din beste vens forlovede?

JAN

Ja.

Da vilde du stanse. Da vilde jeg ikke føle mere dette evige piskeslaget fra øinene dine, naar du ser paa mig: Er du bare slik, er du ikke mer?

Da vilde *jeg* være grænsen. Da vilde *jeg* være pøbelen i dit liv, da vilde du elske mig og da vilde der bli fred; fred, fred, fred.

AIMÉE *stryker ham over haaret.*

Godnat, Jan.

JAN

Vent: Isted da du holdt paa at gaa ... da Lisbeth var her, sa du, at du gik for ikke at ydmyge mig.

Mente du noget med det.

AIMÉE

Ja.

JAN

Hvad mente du?

AIMÉE

Det sier jeg ikke.

JAN

Du *skal* si det.

AIMÉE

Nei.

JAN

Du kommer ikke ut herfra, før du har sagt det.

AIMÉE

Da skal jeg si det. For nu vil *jeg* gaa, Jan.

Ler pludselig.

Kjære dig.

JAN

Hvad ler du av.

AIMÉE

Jeg husket noget.

JAN

Hvad husket du

AIMÉE

Du klarte ikke Lisbeth.

JAN

Men hvad var det du husket?

AIMÉE

Noget om en sommernat og en seilbaat ute i skjærgaarden.

JAN

Hvad saa –

AIMÉE

Det var Bernhard som hadde Lisbeth første gang.

Aimée gaar. Jan gaar langsomt og mekanisk efter. Han staar stille en liten stund; saa slaar han hodet mot den lukkede døren.

TEPPET

TREDIE AKT

Jan gaar rundt i værelset og venter i voldsom nervøsitet. Lytter og gaar mot døren. Lukker op. Berit kommer ind.

JAN

Aa Berit, at du kom. Saa sent som det er.

BERIT

Du kan skjønne jeg kom.

JAN

Men var det ikke vanskelig for dig –

BERIT

Jeg blev bare saa glad, Jan. Over at du bad mig komme. At det er os to nu.

JAN

Jeg orket ikke at være alene, ser du. Jeg kunde ikke det.

BERIT

Var det noget som var ondt at tænke paa? Vil det hjælpe om du sa det til mig.

JAN

Nei, ingenting var ondt at tænke paa, ingenting. Jeg følte bare at jeg trængte dig.

Sætt dig der, vil du det?

Berit?

BERIT

Ja?

JAN

Det er ingenting som gjør ondt. Det er kanskje –
lægger hodet ned i fanget hendes

Berit, si noget til mig. Jeg er likesom litt nervøs i aftnen, fortæl mig noget, en
saan dum, liten lykkelig ting.

Stilhet.

BERIT

Det var krokus i haven i dag. Det er tidlig, Jan. Det er vist en saan dum, liten
lykkelig ting.

JAN *smiler litt op mot hende.*

Ja, Berit.

BERIT

Tænk saa er det sommer snart.

JAN

Er det ikke godt.

BERIT

Jan. Hvor liker du dig bedst om sommeren. Ved sjøen eller paa fjeldet?

JAN

Jeg vet ikke riktig, du ... Hvad er du mest glad i?

BERIT

Jeg tror sjøen. Du vet saanne lyse, stille nætter og bjerkestrær langs fjorden.

JAN

Det maatte nok du være glad i.

BERIT

Hvad mener du?

JAN

Det er jo slik du er Berit. En saan blond sommerkveld med bjerkestrær langs
fjorden, og alt saa stille, stille, stille; en saan aftnen som vi bestandig længter hjem
til; det er jo dig; det er slik jeg er glad i dig.

BERIT

Jan.

Stryker ham over haaret.

Er al kjærlighet slik, Jan?

JAN

Den er vist ikke det, Berit. Ikke stille sommernat alltid. Feberveiret kan staa ind fjorden, dirre gjennom kroppen, og hele tiden presser du ansiktet mot ruten, staar du og vokter og stirrer ut. Du hater det, men du kan ikke la være, du *maa* stirre paa dem, paa veiene i sjøen.

BERIT

Paa veiene i sjøen?

JAN

Ja. Har du ikke sett de strømstripene som alltid blir svarte og tydelige i stygt veir. Som slanger bukter de sig derute, som slanger holder de øinene fast. Der er som livet skal bestaa i at følge de stripene, de mørke stripene i et annet liv. Du har nok ikke været en saan dag ved fjorden. Men de kalder det kjærlighet, Berit, de kalder det kjærlighet.

BERIT

Men slik er ikke kjærligheten.

JAN

Nei, ikke sandt, slik er den ikke. Naar du er her, da vet jeg at den er løgn, den andre slags kjærlighet. Den som bare gjør ondt. Løgn forstaar du.

BERIT *smilende.*

Er alt dette mig?

JAN

Ja, alt dette er dig. For det er likesom noget som lyser ut fra dig: at du vet det riktige. At kjærligheten ikke er bitterhet og fortvilelse, men at kjærligheten er stilhet og enkelthet og godhet, at den er – kjærlighet –
Berit stryker ham igjen over haaret. Stille.

Berit, jeg blev saa lykkelig for det du sa isted.

BERIT

Hvad sa jeg?

JAN

Det er os to nu, sa du. Det er likesom alt det onde er borte, fordi det er os to nu. Det er noget meningsløst som er forbi ... Jeg er mig selv igjen, Berit. Det er som jeg faar puste ut efter en ond drøm. Og saa skal jeg faa begynde, – det er det som er saa vidunderlig at livet gir mig lov til det. Jeg er ung, og skal faa være lykkelig, lykkelig!

Alt det andre, det er –
– *kaster sig ind til hende.* –
Slutt nu, slutt!

Det ringer. Jan reiser sig og gaar nølende mot døren. Det er Gunnar.

GUNNAR

Jeg maa tale med dig.

BERIT

Jeg kan gaa ind her.

Tar en bok fra hylden og gaar mot sidedøren.

JAN

Jeg skal komme om et øieblik og befri dig.

BERIT *med et blik mot Gunnar som staar med ryggen til, ved vinduet.*

Hvad vil han dig?

JAN

Vet ikke, du.

BERIT *slaar pludselig armene om Jan.*

Jeg er saa glad i dig, Jan. Saa forførdelig glad i dig.

JAN

Kjære, kjære dig.

Berit gaar, Jan vender sig mot Gunnar.

GUNNAR

Du er mangfoldig, Jan

JAN

Hvad er det du vil?

GUNNAR

Berit var her ieftermiddag, da jeg var her første gang. Saa hændte der litt heroppe ... Nu er hun her igjen. Ringen er sluttet.

JAN

Du kan spare haanen din nu.

GUNNAR

Du har rett, Jan. Jeg *kan* spare den nu.

JAN

Hvad mener du?

GUNNAR

Aimée – er det forbi mellem dere to?

JAN

Ja.

GUNNAR

Jeg forstod det bar mot det. Isted da jeg var her. Saa du er færdig med hende nu.

JAN

La mig være.

Hvad rett har du til at staa slik og se paa mig og være haanlig i stemmen. Den er ikke mer, denne forfærdelige aftenen. Ja jeg er færdig med hende. Vær fornøiet med det. For der er ikke den ting, Gunnar, jeg ikke vilde være færdig med, for at faa fred nu.

GUNNAR

Og saa er det Berit. Freden, glemselen, den stille lykke, den blonde kloroform.

JAN

Hvad du vil.

GUNNAR

Du undervurderer livet, Jan.

JAN

Er det fordi du er min ven du staar slik nu?

GUNNAR

Det er ikke saa enkelt, det gir ikke saa lett slip.

JAN

Hvad er det, som hele tiden ligger bak ordene dine?

GUNNAR

Den *er* ikke mer, denne aftenen, sier du. Kanske er den ikke begyndt, Jan.

JAN

Tal da, menneske.

GUNNAR

Jeg har en hilsen til dig.

JAN

Hvadslags hilsen.

GUNNAR

Den lille piken til Aimée er død.

JAN *med et skrik.*

Nei, nei.

GUNNAR

Bernhard har dræpt hende.

JAN

Nei. Det er ikke sandt.

GUNNAR

Det *er* sandt.

JAN

Jeg vil ikke høre mere om dette. Jeg vil ikke høre mere. Hvorledes?

GUNNAR

Han kjørte fra det selskapet hvor han feiret sin hjemkomst, op til Aimée. Der var bare en pike i hele huset. Aimée var der ikke. Aimée var her.

Piken lukket op da Bernhard ringte. Han slengte hende tilside og gikk ind efter barnet. Tok det med sig ut i bilen. Barnet var bare i natkjolen. Men det kom ikke

til at fryse længe.

Det var vist meningen hans at ta det tilbage til selskapet. De hadde snakket om barn og nu vilde han vise at han ogsaa. Han var ikke «ædru».

Det var utenfor byen at ulykken hændte. Med fuld fart gik bilen utfor stupet.

JAN

Og begge blev dræpt. –

GUNNAR

Bernhard blev skadet ubetydelig. Barnet blev knust.

JAN

Bernhard lever.

GUNNAR

Ja. Sammen blev de to kjørt til hospitalet. Bernhard hadde faat skulderen av led. Han fortrak ikke saameget som en mine da den blev trukket all right igjen. Det gjør ganske fabelagtig ondt som bekjendt.

Like efter han var gaat, kom Aimée.

JAN

Aa Aimée, Aimée.

GUNNAR

Det var forfærdelig at se hende.

JAN

Barnet var alt for hende. Bestandig var hun ræd for at miste det. Endnu iaften

–

GUNNAR

Andre mødre, de faar liket til at graate over, til at snakke med. Det er ikke saa lite. Men ikke engang det fik Aimée. Du skjønner at –

JAN

Hold op, hold op, jeg klarer det ikke. Det er som jeg ogsaa er skyld i dette. Hun var saa angst i hele aften, det var barnet hun frygtet for. Men jeg var grusom mot hende, vilde være grusommere end han den andre.

Ja en væddekamp i grusomhet mellem os to var det, han maa ha følt at der

var nogen som kom nærmere i mørket bak ham; saa sætter han fuld fart paa og bilen gaar utfor stupet.

GUNNAR

Skyld og ikke skyld. Aimée trønger dig nu, Jan.

JAN

Det er umulig, jeg kan ikke.

GUNNAR

Du kan, Jan.

JAN

Nei! Nei! Det er Berit ...

GUNNAR

Aimée orker det ikke uten dig.

JAN

Det var færdig mellem Aimée og mig. Jeg elsker hende ikke længer.

GUNNAR

Du har elsket hende, og det er nok. Hun har sat alt ind paa dig og barnet. Barnet er borte. Nu er det dig som har ansvaret.

JAN

Jeg synes jeg kunde gi mit liv for at den lille piken hendes skulde leve; om jeg kunde dø for hendes skyld. Men ikke mit liv som dager og aar, ikke mit liv ilive kan jeg gi. Hun har snakket saa ofte om det, Aimée, at hvis barnet døde, da maatte jeg aldrig gaa fra hende. Da maatte hun ha et barn med mig. Men nu er det Berit som eier mig, forstaar du ikke det. Berit, hende er det.

GUNNAR

Har du rett til at dække dig bak Berit nu? Dette er ja eller nei. Aimée maa bort fra liket. Jeg kom for at spørre om jeg kunde faa kjøre hende hit. Sier du nei.

JAN

Du sa selv jeg maatte være forsiktig med Berit.

GUNNAR

Du faar vælge selv nu. Jeg kan ingenting si.

JAN

Hvad har jeg gjort siden dette er hændt mig? Skjæbne for skjæbne – det skulde jeg ha fundet mig i. Men en skjæbne saa forfærdelig i overmagt, saa meningsløs mot det jeg har ment –

GUNNAR

Jeg gaar nu, Jan.

JAN

Nei vent. Du maa ikke gaa endnu. Hjælp mig, Gunnar. Er det ingen som kan hjælpe mig, som kan si hvad der er rett.

GUNNAR

Nei, ingen. Der lekte et barn engang ... *Det* er kanske den *Ingen* som kan si hvad der er rett.

JAN *hvisker.*

Bring hende hit.

GUNNAR

Jeg skal kjøre hende herbort med en gang.

JAN *sløvt.*

Det var snilt av dig.

GUNNAR

Alt tat i betragtning, saa er det da ingen grund til at ta det saa forfærdelig tungt.

JAN

Nei det er ikke det. Det er bare det at jeg gaar bort fra noget – jeg haabet paa; det er bare det at jeg gaar ind til den evige glæde; der hvor jeg bestandig skal være sammen med mine kjære, med Bernhard – – –

GUNNAR

Bernhard?

JAN

Bernhard, spør du. Vet du ikke hvem det er? Var det ham som dræpte et barn? Ja, men han ikke saa meget som knydde da de trak armen i ledd. Ham er

det, ham som jeg aldrig kommer forbi. Skam og skjændsel og sorg – alle heter de Bernhard.

Det var ham som var baandet, det bitre, hatefulde baandet mellem Aimée og mig. Uroen som altid drev mig til hende. Og nu er han lænken.

For han er ikke færdig med kjørselen sin inat, forstaar du. Du sier du skal hente hende, men det er Bernhard som holder om rattet, – ser du lysene sope bortover veien, det er hit turen gaar, det er ham som bringer mig gaven, ham som kjører mig ind til livet mit. Livet mit. Livet mit!

Men det er ikke det. Det er ikke ham. Det er bare det ene jeg ikke orker at miste.

GUNNAR

Du tror du tømmer kalken nu, Jan. Men der er ingen av os som klarer det; allesammen fusker vi litt med kalken.

Det er Berit, sier du. Men isted var det ... Aimée. Tøm den, Jan. Jeg synes ikke saa synd paa dig. Kanske smaker den ikke saa beskt allikevel. Kanske husker du vinen fra før, liker den kanskje. «Kalken er tømt».

JAN *tonløst.*

Er du ikke hevnet nok nu?

GUNNAR

Saant maa du ikke si! Husk vi er venner, Jan. Nu gaar jeg efter Aimé.

Gunnar gaar.

JAN *hvisker frem for sig.*

Kanske, sa han, kanskje ...

Gaar nogen skridt fremover, mens han sier bedende.

Nei, nei.

Berit kommer ind.

BERIT

Hvad var det, Jan?

JAN

Berit –

BERIT

Det var noget med fru Blich. Jeg føler det.

JAN

Ja. Den lille piken hendes er død.

BERIT

Men det er ikke bare det. --

JAN

Jo. Du skal tro mig. Det var bare det. Men det var nok.

BERIT

Hvad mener du?

JAN

Berit. Der er bare en vei at gaa for mig. Jeg fatter ingenting. Bare dette ene: det er slutt, Berit.

BERIT

Jeg forstaar dig ikke.

JAN

Hun sitter ved liket, Berit. Rammet av en rædsel over al forstand. Hun trenger mig, klarer det ikke uten.

BERIT

Du er glad i hende.

JAN

Nei, nei!

BERIT

Du sier det i slik angst.

JAN

Hvad er det, Berit? Du taler saa underlig, ser saa underlig. Som om du *gjennemsku*et mig.

BERIT

Det er bare det: jeg *vet* noget nu.

JAN

Men det du vet, det er galt. Jeg elsker hende ikke. Jeg har aldrig elsket hende. Jeg ber dig ikke om at forstaa det. Men det var livet *bak hende* jeg elsket, ikke hende. Og ikke elsket, hatet. Det var avgrunder, helveder av raahet og skjændsel som speilet sig i hende. Dem ville jeg lære at kjende, det var saa billig slik. Dem lekte jeg med, en grusom lek var det: «kjærlighet». Men nu er leken blit alvor, livet som jeg ropte paa har svaret nu, hjulene er sat igang, et litet barn er grepet og knust, blodet sprøiter mot hende, hjulene velter mot mig, jeg slipper ikke bort. Men jeg har ikke villet det, Berit, jeg har ikke villet det.

BERIT

Du taler saa vanskelig. Om hjul som er igang ... Men hvor er jeg i dette, Jan?

JAN

Aa Berit, du skulde ha været ...

BERIT

Men var det ikke os to nu?

Stilhet.

Der er saa meget jeg ikke forstaaer. Men kanskje litt: *Det andre* – det har været hele tiden. Da jeg var her ieftermiddag, og nu. Og det var *jeg*, Jan, som blev lekt med, mellem de hjulene du snakker om.

Ser pludselig op paa ham.

Men var du ikke glad i mig?

Saa brister likesom alt for hende.

Nei ikke glad, ikke glad i mig.

JAN

Berit, elskte min, du maa ikke tale saan.

Det er dig jeg elsker, du var drømmen, haabet, Berit.

Den første gangen jeg kysset dig, den første gangen det bleke, deilige ansigtet dit løftet sig mot mit – aa Berit, da var det som et forunderlig skjønt maaneskin lyste mot mig, alt som var rent i verden, alt som ikke var mig, alt som jeg kunde længte mot og tro paa og frelses ved, straalte fra det. Og jeg visste at det lyset vilde følge mig til min sidste dag.

Aa, kunde jeg faa være Endymion som sov i tusen aar under maanen.

Se ikke saan paa mig, Berit.

Vær barmhjertig mot mig. Jeg orker ikke mer. Du skal tro mig: aldrig forstod jeg hvad kjærlighet var før jeg møtte dig.

BERIT *som et ekko.*

Kjærlighet.

JAN

Ja.

BERIT

Jeg trodde kjærligheten var noget som aldrig endte.

Nu da jeg gik hit iaften, da tænkte jeg, at mørket var ikke ensomt mer, og stjernene kom mig ved, fordi jeg gik til dig. Og mennesker som smilte til hverandre paa gaten, de blev en del av os to, fordi vi elsket.

Men nu. Hvordan kan jeg gaa ut igjen der nu?

Det er jo ikke mer.

Der var jo ikke en imorgen efter det.

Ingen imorgen.

JAN

Jeg slutter ikke at elske dig, fordi om jeg nu maa gaa fra dig.

BERIT

Ingen imorgen.

Du har tat den fra mig, Jan.

JAN

Nei, nei – bare ikke det.

BERIT

Nu vet jeg det. Der er ikke kjærlighet til.

JAN

Hold op, jeg ber dig, se ikke saan paa mig, se ikke ... Jeg orker ikke at du skal se saa haabløs, saa fortvilet ut. Der er nok sorg og ulykke i dette om ikke *du* skal være med. Men du skal ikke være med. Berit, det var ikke mig du traf paa gaten idag, jeg gik paa det andre fortauget kanskje, vi møttes ikke, du er utenfor dette, det er stygt og ondt, men du gik en tur istedenfor. Det er jo bare nogen timer for

dig, ikke sandt, – du har ikke været her, du er ikke her, det skal ikke være dit drama dette hæslige her, det er mit og hendes og hans. Jeg har ikke tat kjærligheten fra dig, det har været en drøm, Berit, en drøm kjære dig.

BERIT *rører som ved et tilfælde ved jagtkniven.*

Nei. Det er vist ikke mit, Jan. Ikke mit drama dette.

JAN

Du sier det saa underlig ...

Stilhet.

Berit, skal dette være det siste mellem os?

For snart maa du gaa, ser du.

Aa Berit, naar du gaar, da blir alt mørke, mørke for bestandig og aldrig et lys i mørket.

BERIT

Ja, jeg skal gaa. Men ikke ut til gaten og stjernene. De kjender mig ikke mer. Men gaa maa jeg; fordi der ikke er kjærlighet til. Men Jan, vil du gjøre noget jeg ber dig om.

JAN

Ja, Berit.

BERIT

Spil for mig det du spilte ieftermiddag. Bare en liten stund, Jan. Jeg vil gjøre som du sier, vil ikke huske alt dette onde, jeg vil glemme det mens du spiller.

Men sluk alle lysene først, vil du det. Det er bedre slik. Saa kan jeg sitte her og tro paa alt som jeg trodde paa før, tro at du elsker mig, Jan ...

Jan slukker ved døren og sætter sig ved flygelet. Det siste lys slukker han derfra. Han begynner at spille: Chopin. Efter en liten stund hører vi Berit hviske gjennom musikken:

Du som er i Himlene –

Forlat os vor skyld –

I evighet amen –

Jan spiller videre. Pludselig stanser han.

JAN

Bilen.

Jan reiser sig. Man hører en bil komme op gjennom gaten. Den kommer nærmere, dens lanterner seiler ind i værelset, tilslut fyldes alt av deres skjærende hvite lys. Jan staar ved flygelet og stirrer urørlig mot vinduet. Berit ligger paa gulvet, med blod fra den overskaarne pulsaare.

JAN

Der kom hun, Berit. Du maa gaa nu, min elskede.

TEPPET

Nordahl Griegs *En ung mands kjærlighet* er lastet ned gratis fra bokselskap.no